

Naar aanleiding van een verhaal uit een prentenboek (bijvoorbeeld: *Heeft iemand Pimmetje gezien?* of *Monkie*) gaat u met de kinderen na waaraan mensen elkaar kunnen herkennen, als ze elkaar kwijt zijn.

Zou ik zelf iets weten, als ze mij dat zouden vragen?

Heb ik mezelf weleens goed bekeken?

Waaraan kun je mij goed herkennen?

U spoort de kinderen aan om allerlei voorbeelden te bedenken: een vlekje op het gezicht (moedervlek, litteken), zwarte krulharen, een blonde staart, sproeten, smal of rond gezicht, enzovoort.

In kleine groepjes gaan de kinderen zichzelf met behulp van spiegels heel precies bekijken. Ze zoeken naar iets dat typisch bij hen past. Ze praten daar samen over. Ieder probeert op het eigen doeblad dat aan te geven wat kenmerkend is voor het eigen uiterlijk.

In de verslagkring kan het resultaat bekeken en vergeleken worden. Eventueel geeft u, terwijl elk kind een kenmerk noemt, dit aan op een vergroot exemplaar van het doeblad. Zo wordt het resultaat van alles wat de kinderen aan zichzelf hebben ontdekt nog eens bijeengebracht. Wanneer de kinderen bijvoorbeeld bruine, zwarte en blonde haren noemen, geeft u dit aan op het grote vel.

Variatie

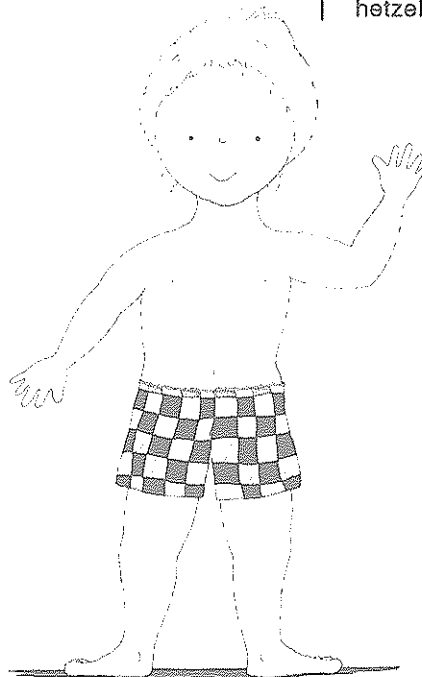
In plaats van bezig te zijn met het eigen signalement kunt u ook denken aan het signalement van een ander. U laat de kinderen knuffels meebrengen van thuis. De knuffels worden door elkaar op een doek in de kring gelegd. Om beurten geeft een kind een beschrijving van zijn/haar knuffel. De groepsgenoten mogen raden om welke knuffel het gaat.

U kunt het lesidee nog wat 'aankleden' met het volgende gedichtje.

Geen stukje meer
te zien van Beer
geen plukje van zijn haar.
Ze zoeken en ze zuchten
wat erg, wat erg, wat naar.

Ze roepen: Beer, waar ben je dan,
maar niemand die hem vinden kan.
Tot Karin zegt:
ik weet het weer
kijk, daar is Beer.

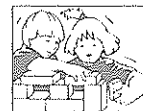
Uit: Nannie Kuiper, *Nog even zwaaien* (Leopold, Amsterdam).

Situatie

Kring

Werkles

Bedoeling

Kennis en beleving van het eigen lichaam (via directe ervaring, waarneming of voorstelling) (13.1).

Doeblad W39

(Eventueel vergroot)

Materiaal

Spiegels.
Prentenboek.
Viltstift.

Organisatie

Het is aan te bevelen om in het lokaal een paar grote pas-spiegels te hebben (bijvoorbeeld op een deur of wand gelijmd).

Voordat u dit lesidee start, moet u een geschikt prentenboek voor de introductie en voldoende veilige spiegels klaar hebben liggen.

Leerlijn

- ☐ Groep 1.
- ☐ Groep 2.

Observatie/evaluatie

Komen de kinderen tot het noemen van echt kenmerken-de dingen of wordt heel vaak hetzelfde genoemd?

Zoek, zoek, zoek,
kijk goed om je heen.
De stoel is van hout
en de muur is van ...

U verdeelt de kinderen in groepjes van zes of zeven en laat hen per groepje in een kring zitten. U deelt de voor deze activiteit verzamelde voorwerpen aan de verschillende groepjes uit. U vraagt vervolgens of de kinderen kunnen zeggen waar het voorwerp van gemaakt is. U geeft de eerste groep een blok (hout). U geeft de tweede groep een brief (papier). U geeft de derde groep een verschoort (stof). U geeft de vierde groep een lijmpotje (plastic).

Hierna geeft u aan alle kinderen de opdracht om in de klas op zoek te gaan naar voorwerpen van hetzelfde materiaal en die te verzamelen. Als u merkt dat de kinderen klaar zijn (na tien tot vijftien minuten), vraagt u hun één grote kring te maken en alle gevonden voorwerpen in het midden op de grond te leggen. Bekijk alle spullen en laat elk groepje erover vertellen. Stel vragen in de trant van:
Is het nodig dat dit van hout is?
Zou het ook van steen/plastic kunnen zijn?
Waarom niet/wel?
Wat is handiger?

Tijdens het gesprek zullen ongetwijfeld termen als *zwaar, licht, kan buigen of dat breekt* aan de orde komen. De kinderen zullen zich bewust worden van de keuze van bepaalde materialen voor het vervaardigen van bepaalde voorwerpen.

Wanneer alle voorwerpen besproken zijn, introduceert u het doeblad (W40) waarmee verschillende verwerkingsopdrachten mogelijk zijn. Een rubriceeroefening: de plaatjes uitknippen en alles wat van hout gemaakt is bij elkaar plakken. Dezelfde oefening kunt u laten doen met alle plaatjes van voorwerpen van stof. De kinderen van de houtgroep gaan de verschillende plaatjes in de klas neerleggen bij voorwerpen van hout; die van de stofgroep leggen ze bij stoffen voorwerpen, enzovoort.

Situatie

Kring

Hoekenwerk

Bedoeling

Voorwerpen sorteren en groeperen op grond van een kwaliteit.
Verkennen van de omgeving; onderscheiden en benoemen (16.1).

Doeblad W40

Materiaal

Voorwerpen van verschillende materialen: van hout, van stof, van plastic, van ijzer, van papier.

Organisatie

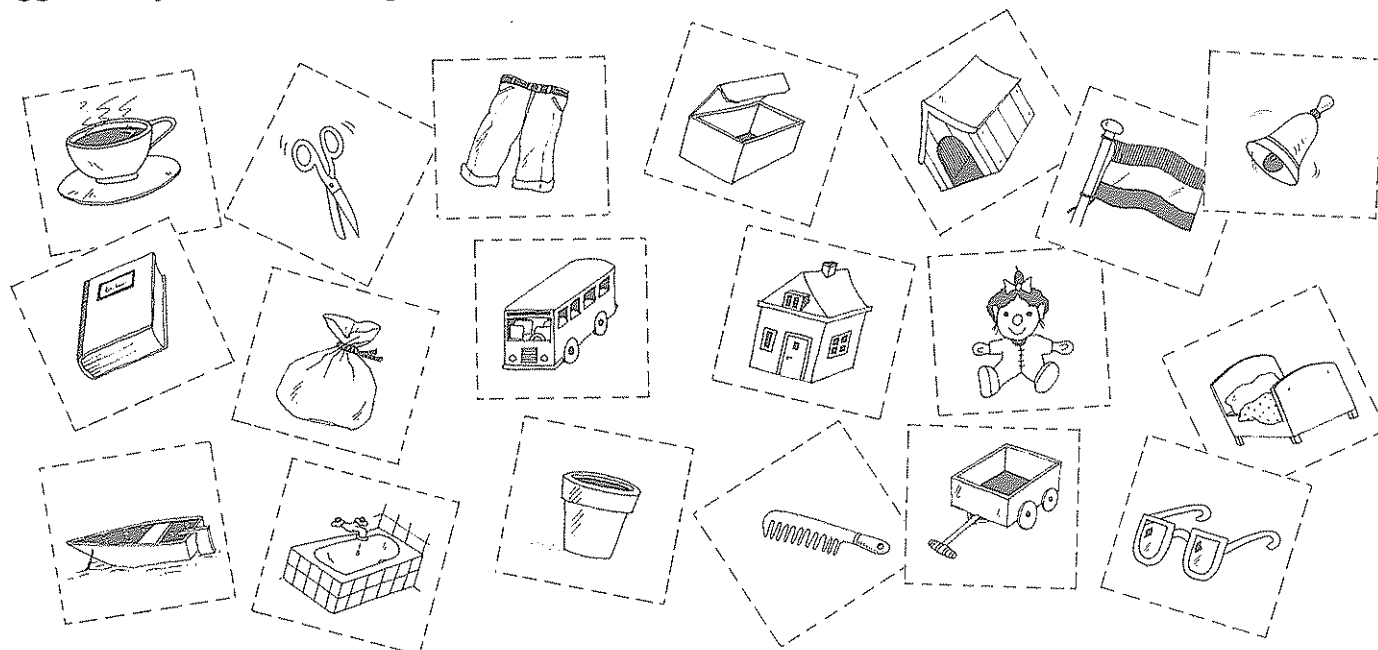
Kleine groepjes in de klas.
Dit lesidee vraagt enige voorbereiding met betrekking tot het bijeenzoeken van materiaal.

Leerlijn

- ☐ Groep 1.
☒ Groep 2.

Observatie/evaluatie

Kunnen de kinderen uitleggen waarom bepaalde materialen juist voor die voorwerpen gekozen zijn?
Komen eigenschappen als *buigen, breken, scheuren, slap, sterk, zwaar, licht* in het gesprek naar voren?

Wie heeft onze poes gezien? Ze heeft een zwart kopje en een gevlekt lijf met witte pootjes. Ze heet: Maukje. Zie je haar, bel dan de familie Brekkie. Telefoonnummer: 23987.

Uit de krant of een streekblad leest u een paar 'zoekertjes' of enkele berichten voor. U zorgt voor berichten over verloren voorwerpen en kwijtgeraakte dieren. Na elk bericht praat u met de kinderen over hoe erg het is voor die mensen die iets kwijt zijn geraakt. De kinderen mogen zelf ook vertellen over iets dat ze kwijt zijn (geweest). Ze vertellen erbij hoe vervelend ze dat vonden of hoe verdrietig ze waren. En ook of ze het zelf teruggevonden hebben. Of dat het teruggebracht werd.

Als kinderen aangeven dat ze verdrietig waren, bespreekt u met hen waarom ze dat waren.

Ging het om iets dat je echt nodig had?

Was je iets kwijt waar je veel van hield?

Was het iets dat je niet kon missen?

Hierna stuurt u het gesprekje in de richting van hoe je te werk kunt gaan, als je iets bent kwijtgeraakt. U praat samen over wat je kunt doen om het terug te vinden. U helpt de kinderen op weg.

Waar ben je gaan zoeken?

Waarom daar?

Hebben anderen je geholpen?

Wat deden die dan?

Er wordt gepraat over een 'zoekplan', terugredeneren en hulp van anderen.

Ter afsluiting maakt u samen met de kinderen een zoekplan voor bijvoorbeeld een zoekgeraakt muziekinstrument. Het instrument is in de voorafgaande dagen op verschillende plaatsen gebruikt:

in het eigen lokaal bij een liedje;

in de speelzaal;

Door de kinderen in de poppenhoek.

Bij een gezamenlijke viering met de groepen van de onderbouw.

Geleend door de meneer van groep 3.

Bij de keuze van het zoekgeraakte voorwerp is het van belang dat de kinderen de gelegenheid krijgen om terug te redeneren. Deze situatie is in scène gezet, maar wellicht kunt u met de kinderen een zoekplan opstellen voor iets dat echt zoek is geraakt.

Situatie

Kring

Bedoeling

Mondigheid, zelfvertrouwen en assertiviteit (18.4).

Probleempjes oplossen (18.4.1).

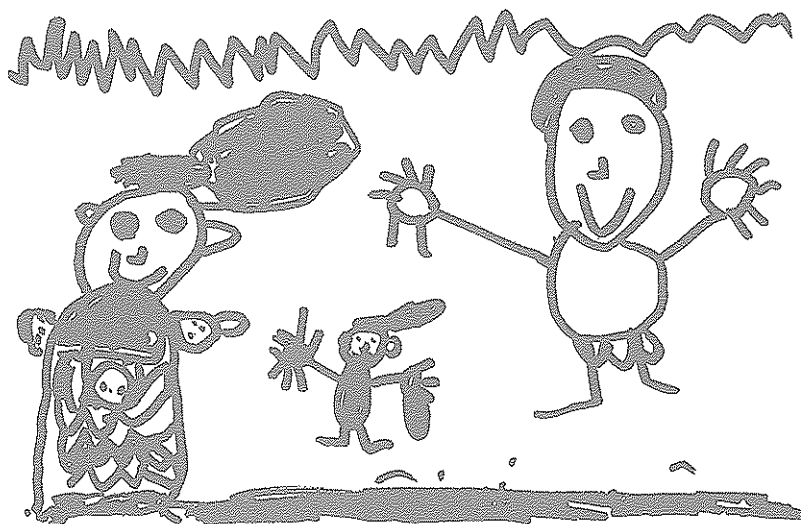
Materiaal

Krant of streekblad waarin 'zoekertjes' of berichten over gevonden voorwerpen of kwijtgeraakte dieren staan.

Leerlijn

☐ Groep 1.

☐ Groep 2.

Dit lesidee start met het voorlezen van (een fragment uit) het sprookje van Klein Duimpje of Hans en Grietje. Ook kinderen beleven allerlei emoties, als ze iemand kwijt zijn of als ze verdwaald zijn, zoals in het verhaal van Klein Duimpje.

Na het voorlezen praat u met de kinderen over wat ze voelen en meemaken, als ze vader of moeder kwijt zijn geraakt. Alleen emoties kunnen hierbij aan de orde komen: bang zijn, zich onveilig voelen, niet meer weten wat te doen, verdrietig zijn, boos op de ouders zijn, zich alleen voelen.

Wie is zelf weleens verdwaald of is zijn/haar vader of moeder kwijtgeraakt?

Wat dacht of voelde je toen?

U praat met de kinderen over wat ze beleefden in die situatie. Omdat kinderen in allerlei verschillende situaties verdwaald kunnen zijn, gaat u in het gesprek ook in op plaatsen waar je allemaal kunt verdwalen. Je kunt ergens binnen verdwalen (in een winkel, in een onbekend huis, in een school) of buiten (op straat, aan het strand, in het bos, op de markt). Er zullen een heleboel verhalen over 'verdwaald zijn' verteld worden.

Na deze verhalen gaat u met de kinderen in op wat je allemaal kunt doen, als je verdwaald bent.

Wat deed je, toen je verdwaald was? (De weg vragen? Huilen?)

Wist je je eigen adres?

Heb je geprobeerd om zelf op te bellen?

Hoe kwam alles weer in orde?

Ter afsluiting speelt u een situatie na waarin een kind iemand kwijt is geraakt. Gelukkig, er komt hulp opdagen! In groepjes gaat u dit voorbereiden. Je bent aan het strand met je vader en moeder. Opeens ben je hen kwijt. Je begint te huilen en roept de naam van je moeder. Daar komt de strandwacht aan. Wat ga je allemaal aan de strandwacht vertellen? Hij brengt je terug bij je ouders.

Na de voorbereiding in groepjes wordt het spel in de kring gespeeld.

Variatie

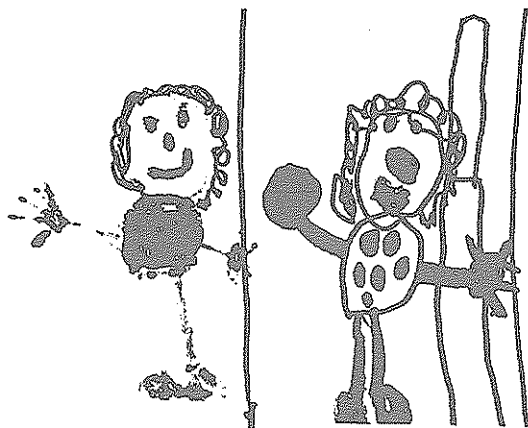
In plaats van het spel te spelen, kunt u met de kinderen praten over wat je allemaal doen kunt om te voorkomen dat je verdwaalt:

Bij je ouders of begeleider blijven;

Afspreken waar je naar toe gaat, als je iemand kwijt bent;

Altijd naar de uitgang, de auto, een ... gaan;

Goed opletten waar je loopt, letten op bepaalde herkenningspunten (brievensbus, telefooncel, winkel, kerk, bijzonder huis, dikke boom, open plek in het bos, groentekraam, friteskraam).

Situatie

Kring

Spelles

Bedoeling

Oriëntatie in de ruimte (14).

Zelfredzaamheid (18.1).

Mondigheid, zelfvertrouwen en assertiviteit (18.4).

Materiaal

Sprookjesboek.

Leerlijn

☐ Groep 1.

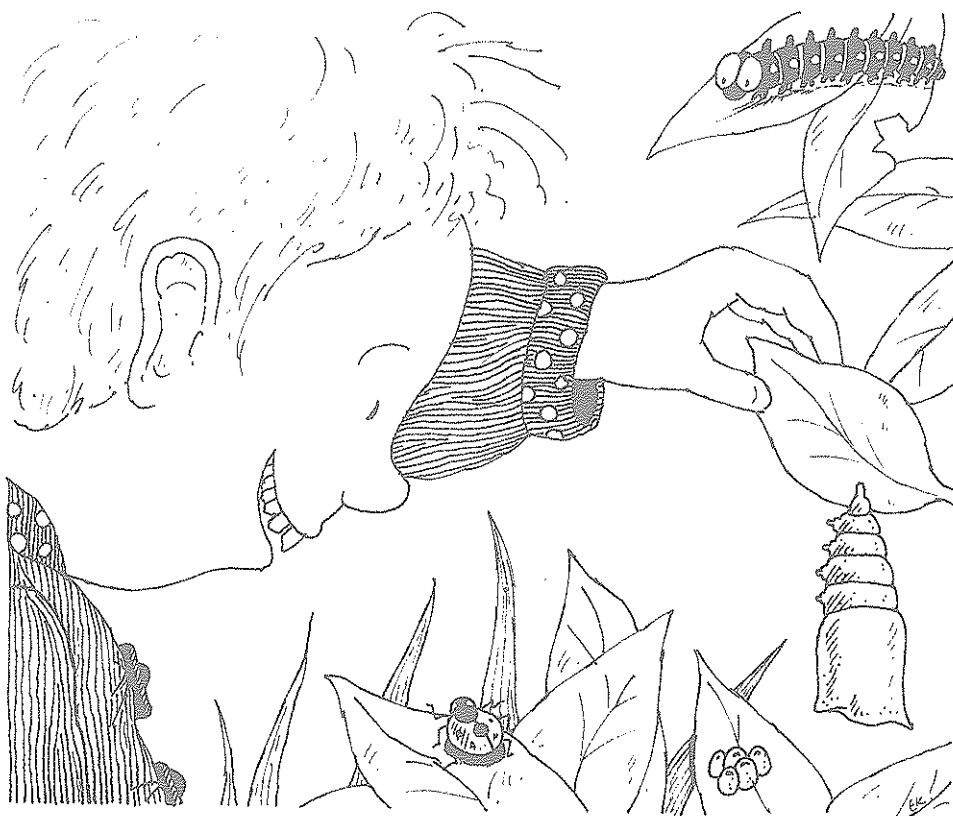
☐ Groep 2.

Observatie/evaluatie

Verdwaald zijn of iemand kwijt raken kan voor kinderen een heel nare ervaring zijn. Misschien zitten er kinderen in uw groep die een en ander als iets heel vervelends hebben ervaren. Het is goed als u, wanneer u dit merkt, deze kinderen ook de kans geeft om erover te praten.

Hoe lossen kinderen 'kwijt zijn' op?

Beestje, klein beestje, wat doe jij daar
 onder stenen, op blaadjes, op takken?
 Beestje, klein beestje, wat doe jij daar?
 Zoeken... zoeken... en voorzichtig pakken!

De kinderen gaan buiten zoeken naar heel kleine diertjes. Zoek onder stenen en tegels, onder bladeren en aan takjes. Als je iets gevonden hebt, ga je om de beurt heel goed door het vergrootglas kijken. Vertel aan de andere kinderen van je groepje precies wat je ziet. Daarna moet je het beestje vangen en voorzichtig in het potje doen.

Diertjes vangen die in struiken zitten, gaat goed door een strak gespannen laken onder die struik te houden en de struik vervolgens te schudden.

Terug in de kring onderzoeken de kinderen het beestje nog eens.

Laat hen praten over wat ze zien.

Waarom heeft het beestje zo'n kleur?

Wat moet het eten?

Waar loopt het naar toe?

Hoe ziet het er precies uit?

Hoeveel pootjes zie je?

Wat is zijn huisje, denk je?

Omdat dit in de kring plaatsvindt, kunnen alle kinderen de beestjes zien en erover meepraten. Het vergrootglas kan hierbij natuurlijk ook gebruikt worden. Als afsluiting worden de beestjes vanzelfsprekend weer vrijgelaten.

Variatie

Als afsluiting van dit lesidee kunt u ook *Rupsje Nooitgenoeg* van Eric Carle 'voorlezen'.

Situatie

Buitenwerk

Kring

Bedoeling

Bekijken en vergelijken van dieren rondom de school (16.4.4).

Materiaal

Zes glazen potjes met deksel.
 Zes vergrootglazen.
 Kijkpotten.

Organisatie

De groep indelen in zes groepjes.

Kijk van tevoren of op het schoolplein of in het parkje mieren lopen, of er pissebedden te vinden zijn, enzovoort.

Jaarkalender

Herfst of voorjaar.

Kan aansluiten bij een natuurwandeling.

Leerlijn

☐ Groep 1.

☐ Groep 2.

Observatie/evaluatie

Wie kan al nauwkeurig vertellen wat hij ziet?

Wie is bang voor beestjes?

'Er was eens, heel lang geleden, een meisje dat Assepoester heette...'
Hierna leest of vertelt u het sprookje van Assepoester. Als het verhaal uit is, zegt u tegen de kinderen: 'We gaan ons nu verkleeden zoals de mensen zich heel lang geleden ook kleedden. We hebben daarvoor spulletjes nodig uit de verkleedkist. Niet alle spulletjes zijn daarvoor te gebruiken. Je moet heel goed zoeken.'

Twée kinderen worden nu uitgenodigd om zich te verkleeden. De kinderen in de kring mogen aanwijzingen geven:

Pak eens dat hoedje.

Die jas is niet goed.

Misschien die bruine schoenen?

Ook nog een tas.

Als de kinderen verkleed zijn, worden ze eerst uitgebreid bekeken. Er volgt een gesprekje over wat oud is. Om het gesprek op gang te helpen, kunt u vragen stellen:

Waarom heb je dat aangetrokken?

Denk je dat de mensen er vroeger, heel lang geleden, zo uitgezien hebben?

Hebben wij ook zulke kleren aan?

Vervolgens vraagt u twee kinderen om zich verschillend te verkleeden: de een zoals de mensen er vroeger uit zagen (ouderwets), de ander zoals de mensen er nu uit zien (modern).

Ook hierbij mag de kring commentaar geven.

Als afsluiting worden deze twee kinderen door de groep goed bekeken en vergeleken.

Wat is anders?

Wat is hetzelfde?

Mogelijk kunnen de verklede kinderen een ronde door de school maken.

Situatie

Kring

Bedoeling

Beschrijven en vergelijken van gebeurtenissen toen-nu (ontluikend historisch tijdsbesef) (15.4).

Oud en nieuw, hetzelfde en anders (continuïteit en discontinuïteit in de eigen omgeving) (15.4.3).

Materiaal

De door u en/of de kinderen verzamelde kleding (klompen, pet, schortje, tas).
Verkleedkist.

Organisatie

Van tevoren moet wat kleding verzameld worden.

De verzameling wordt in de verkleedkist gedaan en klaar-gezet.

Leerlijn

☐ Groep 1.

☐ Groep 2.

Observatie/evaluatie

Wie heeft al enig idee van begrippen als *vroeger*, *nu*, *oud* en *modern*?

In dit lesidee laat u de kinderen ervaren dat er verschillen zijn tussen situaties waarin het licht en donker is. U start in de kring met een gesprekje over licht en donker.

Is er vandaag veel licht?

Schijnt de zon?

Zijn er wolken?

Maakt het verschil of de zon wel of niet schijnt? Ja? Wat is dan het verschil?

Hoe donker vind je het met je ogen dicht?

En als je nu je hand eens voor je ogen houdt? Zie of merk je dan verschil? Wat is het verschil?

Als je 's avonds naar bed gaat en het licht gaat uit, is het dan elke avond even donker?

Is de maan altijd even groot?

Als het niet donker is, komt er ergens licht vandaan. Komt dat licht van de zon of van de maan?

Wat geeft er nog meer licht behalve de maan?

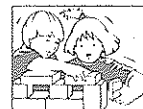
We gaan nu wat spelen met licht en schaduw. De klas wordt een beetje donker gemaakt door de gordijnen dicht te doen of de zonwering naar beneden te laten. Laat de kinderen zeggen hoe donker/licht het is. We maken nu licht met een zaklantaarn en schijnen op de muur. We zien ook schaduwen. Licht en schaduw horen bij elkaar. Experimenteer ermee. Houdt iets voor de zaklantaarn en let op de reacties van de kinderen.

Ter afsluiting speelt u een schaduwspel. Een kind gaat voor de klas staan met het gezicht naar de muur. Een ander kind houdt iets in de lichtbundel van de zaklantaarn (potlood, schaar, lijmpot, hand, enzovoort). Het kind voor de groep ziet alleen de schaduw en moet proberen te vertellen wat er in de lichtbundel gehouden wordt. Als u een wat sterkere lichtbundel wilt hebben, kunt u ook een diaprojector gebruiken.

Situatie

Kring

Werkles

Bedoeling

Verkennen van de omgeving; onderscheiden en benoemen (16.1).

Materiaal

Een zaklantaarn of diaprojector.

Alledaagse voorwerpen zoals schaar, potlood, lijmpot.

Jaarkalender

Dit lesidee is het gemakkelijkst uit te voeren in de maanden december en januari. Het verschil tussen licht en donker is dan het best waarneembaar voor de kinderen. Ook is het dan makkelijker om het lokaal enigszins te verduisteren.

Leerlijn

☐ Groep 1.

☐ Groep 2.

In de speelzaal ('piratenzee') zijn vijf schatten (lucifersdoosjes) begraven. De piraten moeten die schatten zien te vinden. Eén schat is de echte. Luister maar, als je ermee schudt en het maakt geen geluid, dan is het een valse schat. Als het een hard geluid maakt, is het de echte schat. (U laat dat natuurlijk even aan de kinderen horen.) Als de echte schat gevonden is, is het spel uit en kunnen alle schatten opnieuw verstopt worden voor een volgende ronde.

Er zijn niet alleen piraten in het spel. Er zijn ook apen. Zij willen niet dat de schat gevonden wordt. Ze lopen rond en bekogelen de piraten met kokosnoten (pittenzakjes). Als een piraat geraakt is, moet hij terug naar het schip (bank). Ook zijn er kleine eilandjes (zes matten) waar piraten kunnen uitrusten. Op die eilandjes mogen ze niet met kokosnoten gegooid worden. Er zijn net zoveel apen als piraten. Aan het begin van het spel zitten de piraten in hun schip, terwijl de apen rondlopen. Het spel is uit, als de schat gevonden is of als alle piraten weer terug zijn op het schip.

De spelregels zijn dus de volgende:

Een piraat mag uitrusten op een eiland en kan dan niet afgegooid worden.

Als een piraat door een kokosnoot geraakt wordt, gaat hij terug naar het schip.

Het spel kan meerdere keren achter elkaar gespeeld worden. Het verstoppert van de schatten kan door een kind gebeuren. Het is aan te raden om de les in de speelzaal te besluiten met een wat rustiger activiteit, omdat dit een vrij druk spel is.

Variatie

Het spel kan ook buiten op de speelplaats gespeeld worden. Het is dan zaak om van tevoren met de kinderen het gebied van de piratenzee duidelijk af te bakenen.

Situatie

Speelzaal

Buitenwerk

Bedoeling

Oriëntatie in de ruimte (14).

Materiaal

Zes speelmatten.

Pittenzakjes.

Vijf lucifersdoosjes: vier gevuld met zand, één met kralen.

Schouderlinten voor piraten.

Klim- en klautermateriaal.

Organisatie

Klim- en klautermateriaal uitzetten en matten neerleggen.

Doosjes verstoppert.

Mand met pittenzakjes klaarzetten.

Apen en piraten verdelen.

Start: piraten zitten in het schip, apen lopen door de zaal.

Jaarkalender

Bij voorkeur als een groepje 4-jarigen pas kort op school is om hen te laten wennen aan de ruimte van de speelzaal.

Leerlijn

☐ Groep 1.

☐ Groep 2.

Omdat er niet te veel spelregels zijn en omdat er niet moeilijk geklommen hoeft te worden, is deze activiteit zeer geschikt voor groep 1.